

Tři životy obětavého konfidenta

Příběh exilového vydavatele
Antonína Vlacha

— Michal Přibáň¹ —

Vnímat exilovou literaturu jako literaturu „jinou“ už dnes možná ani není nutné. V roce 2010 je protikomunistický exil jevem historickým a okolnosti vzniku těch exulantských děl, která jsou dosud součástí čtenářské recepce, si uvědomují spíše jen pamětníci a historikové. Před dvaceti lety vyjadřoval jeden z dobových sloganů obecnou vůli po „zaplňování bílých míst“ a po „sjednocení tří proudů české literatury“ (tedy samizdatového, exilového a – s jistou terminologickou nepřesností – i oficiálního). Svě na tomto poli vykonali historikové i nakladatelé, a asi vůbec nejvíc čas. Takzvaná bílá místa jsou odhalena, vykolikována, zabarvena. Ale opravdu všechna?

Koncem roku 2008 jsem vydal knížku *Prvních dvacet let* o literárním životě českého exilu mezi únorem 1948 a srpnem 1968 (Přibáň 2008). Ústředními hrdiny jsou vydavatelé Antonín Vlach a Robert Vlach, jmenovci, kteří v podstatě jen korespondenčně spoluredigovali literární měsíčník *Sklizeň* a participovali – byť ne stejnou měrou – na první

1 Text vznikl za podpory grantového projektu 405/09/1080 *Slovník české literatury on-line* (GA ČR, 2009–2013).

dlouhodobě trvající beletristické edici v exilu, nazvané *Sklizeň* svobodné tvorby. V jedné recenzi své knížky jsem se dočetl, že je dobře, že o exilu té doby napsal nepamětník, protože pamětníci bývají ve svých soudech často nekritičtí, mravně obdivuhodnou, ale umělecky spornou tvorbu přeceňují, ba dokonce propadají sentimentu. Byl jsem potěšen, jak se mi podařilo recenzenta obelstít. Pamětník sice nejsem, ale dojetí při práci na knize jsem se nebránil. Poúnorový exil je plný tragických příběhů a absurdních situací, do nichž se dostávali a jimž lépe či hůře odolávali víceméně bezbranní lidé. Je plný jejich neúspěšných i relativně úspěšných pokusů se své situaci vzepřít, ale i momentů tragikomických, projevujících se například tvrdým soupeřením exilových politických stran – stran bez voličů, moci i reálného cíle. Není třeba si poúnorový exil idealizovat, avšak i v jeho literárním životě se objevují osobnosti, které zkusily něco podstatného vykonat.

V roce 1953, kdy jmenovci Vlachovi zakládali časopis *Sklizeň*, šlo o naprosto donkichotský záměr. Robert list redigoval ve švédském Lundu, příspěvky zasílal Antonínovi do Hamburku, ten je přepisoval na blány a časopis rozmnožoval a rozesílal. Někteří čtenáři za něj zaplatili, jiní ho dostávali zdarma, protože Antonín, v tiráži uvedený jako vydavatel, byl toho názoru, že kultury je třeba i člověku, který nemá peněz nazbyt. Proto desítky výtisků putovaly zdarma také do uprchlických táborů. Úroveň každého čísla byla závislá na přispěvatelích: do *Sklizně* téměř nepřispíval Egon Hostovský, přispívali však Petr Den, Jan M. Kolár, Pavel Javor, František Listopad, Zdeněk Němeček, Otakar Odložilík, Karel Schwarzenberg, Milada Součková, Jaroslav Strnad a samozřejmě Robert Vlach. Naopak Antonín Vlach své příspěvky omezil pouze na jakousi pravidelnou stručnou promluvu ke čtenářům, v níž nabádal k blíže nespecifikované „kulturní práci“, občas mírně moralizoval a nevztíravě připomněl chudobu, která ho nutí setrvat u cyklostylových rozmnoženin, ačkoli jiné exilové listy již vycházejí solidně tištěné. Antonín také nikdy neopomněl zdůraznit nezávislost redakce na politických postojích a v době sílících třenic mezi exilovými politickými stranami skutečně dokázal *Sklizeň* uchovat jako apolitickou.

Idylka však netrvala věčně. Spolupráce na dálku je náchylná k nemožnosti ihned vysvětlit náhlá nedorozumění, což vede někdy k fatálním důsledkům. V době, kdy se Robert musel věnovat více existenčním starostem než edici a časopisu, pokusil se ho Antonín zastoupit, což Robert pochopil jako pokus o zcizení kompetencí a na další spolupráci koncem roku 1957 rezignoval. Neobešlo se to bez silných slov

Antonín Vlach koncem padesátých let (archiv autora)

a účasti exilového tisku. Robert tehdy nedokázal reflektovat důsledky svého zaneprázdnění: stěhoval se ze Švédska do Spojených států, sžíval se s povinnostmi lektora na Univerzitě v Greensboro a na *Sklizeň* mu nezbýval čas. Antonín naopak nedokázal rozpoznat, že na Robertovu ediční práci nestačí.

Jak Robertova knižní edice, tak Antonínův časopis ještě několik let existovaly. Jejich úroveň však klesala a periodicita řídla. Je dojemné sledovat v korespondenci Antonínovo úsilí zachovat a rozšířit řady příspěvateľů, je dojemné číst Robertova slova vyjadřující nezájem o budoucnost exilové literatury, a přitom mezi řádky spolehlivě tušit opak. Je dojemné pohlédnout na fotografii neúnavného Antonína stojícího u rozmnožovacího stroje. Je dojemné pozorovat, jak oba projekty sice pomalu, ale přesto nezadržitelně spějí k zániku. Pouhých pět let spolupráce obou Vlachů (v období 1953–1957) nicméně stačilo k tomu, aby se časopis i knižní edice staly podstatnými, ne-li nejpodstatnějšími sloupy literárního života v exilu prvního dvacetiletí.

Od okamžiku, kdy jsem začal na svém pokusu o uchopení dějin literárního exilu pracovat a kdy se mi Vlachové začali jevit jako jejich

dominantní osobnosti, pídil jsem se pochopitelně po informacích, které by mi tyto osobnosti více přiblížily. Robert má heslo v torontské verzi tzv. Brabcova slovníku (Brabec – Hájek 1982), Antonín nikoli. Robertovo dílo bylo v exilu recenzováno i analyzováno (mj. Vrána 1970), Antonín téměř žádné literární dílo nezanechal. Robert se v dopisech zmiňuje alespoň o některých závažnějších momentech svého životopisu, Antonín nikoli.

Základní informace o Antonínově životě mi tedy poskytly různé medailonky, publikované k jeho jubileím v exilovém tisku,² a ačkoli šlo o informace kusé, snaživý badatel měl odkud začít. Tedy – myslel si to. Odhlédneme-li od faktu, že medailony se navzájem částečně vyvracejí, a všechny uvedené informace prostě sečteme, zjistíme, že se Antonín Vlach narodil roku 1905, že pocházel ze známé hudebnické rodiny (otec byl kapelník), že ho první básnické pokusy přivedly do revue *Týn* a k Jiřímu Karáskovi ze Lvovic, jehož vliv se projevil v prvních třech básnických sbírkách, že pod pseudonymy publikoval kulturně kritické poznámky a drobnou prózu a že jeho eseje vyšly knižně. Radost ze zjištěných údajů nám ovšem nevydrží dlouho. Žádné básnické sbírky Antonína Vlacha či snad knihu esejů ani v knihovnách, ani v bibliografických soupisech najít nelze. I horká stopa v revue *Týn* brzy vychladne: když zmíněný list zanikl, bylo Antonínu Vlachovi teprve šestnáct let.

Vrátíme se tedy k medailonům a hledáme další uchopitelné body Antonínova životopisu. Zjišťujeme, že pracoval na ministerstvu osvěty, že vedl veřejnou osvětovou službu a redigoval *Osvětu*. Jenomže nevíme kdy. Ministerstvo školství a národní osvěty existovalo již za první republiky, za války pak stál v jeho čele nechvalně známý Emanuel Moravec a těsně po válce Zdeněk Nejedlý. V jednom z medailonů se však píše, že „válka a poválečné politické změny [Vlacha; pozn. M. P.] hluboce zasahují“:³ není tedy pravděpodobné, že by pracoval zrovna na ministerstvu vedeném Moravcem či Nejedlým. Jenže co znamená údaj, že Vlach „vedl veřejnou osvětovou službu“? Vždyť tato podivná organizace existovala v letech 1943–1945 a byla výrazem snahy právě Emanuela Moravce ovlivňovat veřejné mínění a na tomto základě vytvářet účinnější programy výchovy protektorátní společnosti. A co časopis *Osvěta*, který Antonín údajně redigoval? Jeden list tohoto názvu

2 Srov. např. L. Š.: „65 let Antonína Vlacha“, *Nový život* (Roma) 22, 1970, č. 10, s. 203; L. Š.: „Pěťasedmdesátka Antonína Vlacha“, *Nový život* (Roma) 32, 1980, č. 11, s. 203; (ps): „Jubileum Antonína Vlacha“, *České slovo* (München) 26, 1980, č. 10, s. 7; „Prof. Vlach 75“, *Právo lidu* (Wuppertal) 3, 1980, č. 4, s. 9.

3 L. Š.: „65 let Antonína Vlacha“, *Nový život* (Roma) 22, 1970, č. 10, s. 203.

zanikl ve stejném roce jako *Týn*, tedy 1921. Jiný vycházel krátce v letech 1944–1945, vydával jej pověřenec pro veřejnou osvětovou službu ministerstva lidové osvěty a redigovali jej postupně Jiří Zavřel a Julius Pachmayer. Po Antonínu Vlachovi zde lze najít jen nespolehlivou stopu v podobě několikrát uvedené šifry *vl* pod krátkými anotacemi nově vycházejících knih. Jeho plné jméno v měsíčníku není ani jednou.

Přemístíme-li se s Antonínem Vlachem do exilu, budeme na tom nepatrně lépe. Zjistíme, že do Německa utekl v lednu 1949 a na vlastní oči spatříme první číslo *Sklizně* z ledna 1953 i všechna další: *Sklizeň* vycházela až do konce šedesátých let a poslední číslo vyšlo jako 138. Na vlastní oči též spatříme antologii exilové poezie *Čas stavění* (Vlach 1956), kterou sestavil. A jeho stopa nemizí ani se zánikem periodicky vydávané *Sklizně* v roce 1969. Dochovala se Antonínova korespondence ze sedmdesátých let (ČSDS, fond A. Vlach, korespondence), kterou snad ze sentimentu vedl na hlavičkovém papíře bývalé *Sklizně* – a dokonce pokračoval i v jejím ročníkování. O časopis však již ve skutečnosti nešlo. V osmdesátých letech se Antonín Vlach – zřejmě i pro svůj pokročilý věk – veřejně odmlčel, exilová periodika se přestala věnovat jeho jubileím, a množství zmatků v jeho životopise se tedy již nerozšiřovalo. Nekrology jsem nenašel žádné a datum jeho úmrtí přesně neznal ani Vilém Prečan, který někdy na konci devadesátých let přebíral pro své dokumentační středisko Vlachovu pozůstalost. Ta mi sice pomohla při zkoumání Antonínovy vydavatelské činnosti v exilu, tedy při psaní zmíněné knihy, k vyřešení záhad jeho životopisu z doby před emigrací však přispěla jen nepatrně.

K tomu, aby se nad životopisem tohoto vskutku pozoruhodného muže přece jen poněkud vyjasnilo, bylo zapotřebí souhry několika okolností. Tou stěžejní byl zákon, který takřka absolutně uvolnil práci s archivními materiály někdejších bezpečnostních složek. Se zde získanými informacemi pak stačilo mít štěstí, s nímž se mi podařilo najít alespoň vzdálené příbuzné exulanta s ne právě výjimečným příjmením a mezi nimi jednoho, který byl ochoten na této „detektivce“ autorsky spolupracovat. Ani on však nebyl ochoten se pod ni podepsat, čemuž lze snadno porozumět. Jeho účast však připomínám, aby bylo zcela zřejmé, že počínaje tímto momentem má můj příspěvek anonymního spoluautora.⁴

4 Není-li uvedeno jinak, veškeré biografické informace vycházejí z dokumentů uložených v soukromém rodinném archivu příbuzných A. Vlacha. Skeny využitých dokumentů jsou uloženy v archivu autora studie.

Všem výše uvedeným informacím zcela spolehlivě odpovídá jediná. Antonín Jaroslav Vlach se narodil 4. října 1905 v Praze. Jeho otec byl skutečně hudebník, ale pouze amatérský. Byl vyučeným hudebním nástrojařem, ale po vážném zranění změnil místo a stal se poštovním podúředníkem; pravděpodobně pracoval nějaký čas u potrubní pošty v Praze v Jindřišské ulici. Antonín měl o tři roky staršího bratra Františka, který však v roce 1920 krátce po maturitě v důsledku vážné nemoci umřel – byl to chlapec se zjevným výtvarným a hudebním nadáním, o čemž v rodinném archivu zůstaly bohužel jen nepočetné doklady. Téhož roku Antonín po čtvrté třídě reálky na Královských Vinohradech přerušil studium a nastoupil do banky Union jako výpomocný úředník. Roku 1922 se stal zaměstnancem Čs. ústředního inspektorátu pro službu cejchovní. V roce 1925 byl povolán na vojnu, sloužil u 47. pěšího pluku v Mladé Boleslavi, ale po deseti měsících byl superarbitrován. Roku 1927 se Antonín poprvé ženil a o rok později se mu narodil syn. Snad v roce 1934, tedy ve svých osmadvaceti letech, složil maturitu. V životopisu, který při této příležitosti sestavil a který se dochoval v rodinném archivu, uvádí rozsáhlou znalost cizích jazyků (němčina, francouzština, polština, ruština), neuvádí však žádné básnické sbírky, eseje ani drobné kulturní poznámky v časopisech, natož spolupráci s Karáskovým *Týnem*. Umělecké sklony ale nepochybně měl. Doložitelné jsou přinejmenším písňové texty, které vlastním nákladem vydával skladatel Josef Sochor, píseň „Pohádka snů mých“ skladatele Hanuše Winterberga byla dokonce natočena na gramofonové desky. Jinak však žil Antonín vcelku stereotypním životem průměrného úředníka s víceméně nenaplněnými uměleckými ambicemi.

To se však má za války změnit. Zřejmě v roce 1940 Antonín vstupuje do Vlajky a počiná si aktivně. 7. září téhož roku podává mně neznámému adresátu stručné, leč podrobné hlášení o poničené vývěsní tabuli Vlajky ve Vršovcích, na niž neznámý pachatel tužkou napsal výzvu „Pryč s Hitlerem“ a vyryl ji tak silně, že i smazaný nápis byl čitelný a budil veřejné pohoršení. Antonín Vlach s kamarády jej proto přelepil. Datum, vlastnoruční podpis (ABS, sv. 65335 MV). V roce 1942 se stal vedoucím organizace Vlajky v Praze 13, v roce 1944 je jmenován vedoucím Veřejné osvětové služby pro jižní část pražského venkova a vstupuje do Ligy proti bolševismu. Za nezbytné pro rozvoj českého národa považuje podle svého prohlášení zejména odstranění Židů a pořádá tematicky odpovídající přednášková turné – doloženo je 48 přednášek proslavených od dubna do prosince 1944 na různých místech Čech (ABS, sv. 44–1–113/313).

A naplňuje i své umělecké ambice. Opět to nejsou básnické sbírky, nýbrž politické, výrazně antisemitské fejtony a zejména rozhlasové skeče a krátké rozhlasové hry. Psány – a některé zřejmě i vysílány – byly v letech 1943–1944. Dochovalo se více než 10 scénářů, mj. *Tři americké obrázky* či *Ž ráje Židů a lordů* (ABS, sv. 301–91–1/1–71). Svěho šestnáctiletého syna Antonín přihlásí do Kuratoria a po silcích rozepřích se spíše vlastenecky uvažující manželkou se v roce 1944 rozvádí. V lednu 1945 je již znovu ženatý, ale svět okolo se začíná měnit. Od května Vlach v obavách ze zatčení pobývá mimo Prahu, živí se příležitostnými pracemi, v listopadu 1945 nachází pracovní uplatnění v Chebu, ale hned počátkem ledna 1946 je zatčen. S vyšetřovateli vcelku spolupracuje; již při prvním výslechu dne 4. 1. 1946 se hájí svým někdejší předsvědčením, že „stav okupace jsem pokládal za trvalý a domníval jsem se, že spoluprací s Němci mohu prospěti národu“ (ABS, sv. 65335 MV). 18. března 1946 je za zločin proti státu odsouzen na osm let těžkého žaláře, který si odpývá nejprve na Kladně a potom na Borech. O necelé tři roky později, 15. ledna 1949, se mu v časných ranních hodinách podaří uprchnout z cihelny, kde jako vězeň pracoval.

Hranici do Německa přešel nejspíš okamžitě a nějaký čas pobýval v uprchlických táborech Lechfeld a Lindau. Zde se zapojil do činnosti tzv. České národní skupiny, což bylo sdružení příznivců generála Lva Prchaly (a tedy již od roku 1938 odpůrců prezidenta Beneše). Antonín rediguje jeho zpravodaj, ještě v říjnu 1949 je však ze skupiny vyloučen pro ztrátu důvěry.⁵ V roce 1951 nachází uplatnění jako jednatel tzv. Konzervativního sjednocení českého národa. Činnost tohoto uskupení je doložena memorandem z 9. května 1951, v němž se vyzývá Otto Habsburský, aby „vydal rozkaz k obnovení historického království českého“ (ČSDS, fond A. Vlach, varia).

V roce 1953 Antonín spoluzakládá *Sklizeň*, první výhradně literární časopis českého exilu. Po celých šestnáct let pracuje s enormním nasazením: koresponduje, rediguje, každé číslo měsíčníku několikrát opíše, rozmnožuje a rozesílá na přibližně tisíc adres. Získává si důvěru mnoha významných osobností – Otakara Odložilíka, Ladislava Radimského, Jaroslava Strnada a samozřejmě Roberta Vlacha, který *Sklizeň* dodává koncepci a jistý intelektuální rozměr. Společní známí Roberta před Antonínem varují; není mi však známo, nakolik přesně byli informováni o jeho kolaborantské minulosti. Jisté je, že ve svém okolí se Antonín přílišné důvěře netěšil, o čemž se zásluhou navrátilců či

5 *Zprávy České národní skupiny v Západním Německu* (Mnichov) 2, 1949, č. 17/18, 20. 10., s. 25.

svých tajných spolupracovníků mezi exulanty dozvídá i Státní bezpečnost. Agenti hlásí, že Antonín je mezi exulanty podezřelý ze spolupráce s americkou tajnou službou a německou policií, že v Hamburku organizuje pomoc pro uprchlíky, ale získané věci prodává a peníze si ponechává, že byl z podobných důvodů vyloučen ze Sdružení čs. politických uprchlíků v západním Německu atd. (ABS, sv. 65335 MV). Ať už to je, či není pravda, Státní bezpečnost informace vyhodnotila a rozhodla se získat Antonína ke spolupráci. Zprostředkovat ji měl jeho syn, který zůstal v Československu a po válce se mu nevedlo nejlépe: stejně jako otec byl odsouzen, odseděl si dvouletý trest a uplatnění odpovídající svým schopnostem a svému intelektu nenacházel snadno. Rukou vedenou StB píše otci dopis, aby obnovil kontakty, a poté má jet do Hamburku a přimět otce ke spolupráci. Antonín, který se v Německu mezitím potřeť oženil, však plány StB hatí okamžitě: synovi na dopis neodpovídá.

Ozve se mu až po téměř dvaceti letech, v roce 1974. *Sklizeň* v té době už dávno nevychází, z Antonína je sedmdesátiletý důchodce. Po smrti své třetí manželky se žení počtvrté, tentokrát s českou posrpnovou emigrantkou. Syn otci odpoví a velmi brzy mu československé úřady povolí cestu do Hamburku. Přestože se tak podaří formálně obnovit vzájemný vztah a přestože Antonín je ochoten hrát roli bohatého příbuzného, citově se syn s otcem už nikdy nesblíží. Antonín se stylizuje do role váženého občana města Hamburku a je mu téměř osmdesát let, když se pokusí rozehrát svou poslední velkou hru.

Státní bezpečnost se po celou dobu komunistického režimu snažila udržovat přehled o náladách a názorech českých exulantů. Ti se silnou touhou po domově pak byli ve zřejmém ohrožení: mnozí z nich byli přemlouváni a přemluveni ke spolupráci. Některé však ani nebylo třeba přemlouvat. Silnou touhu po domově vyjádřila i Vlachova čtvrtá manželka. Na konci sedmdesátých let využila příležitosti a během oficiální návštěvy československého prezidenta v Hamburku soudruha Husáka oslovila. Kupodivu úspěšně – v březnu 1980 strávila v Československu celý týden. O tři roky později s sebou na jednodenní zájezd do Karlových Varů vzala i manžela Antonína, exulanta bez tzv. upraveného poměru, navíc uprchlého trestance. Ze strany režimu to nebyla ani nedbalost, ani velkorysost, nýbrž záměr. Na počátku osmdesátých let se totiž Vlach v dopise světil jednomu známému ze Sušice, že jeho žena i on by rádi ještě někdy přijeli do Československa a že jsou pro to ochotni leccos vykonat. Onen známý byl sice jen příslušníkem

Pomocné strážce VB, ale o několik pater výš měl své známé. Na počátku roku 1983 tedy StB mohla zahájit akci „Ital“, jejímž cílem bylo prostřednictvím Vlachy vytvořit informační a posléze dezinformační kanál do německé organizace Společnosti pro vědy a umění, popřípadě do dalších exilových skupin (veškerá dokumentace k této akci viz ABS, sv. 10899/727). V červnu 1983 přijela celou věc do Čech předjednat Antonínova manželka. O měsíc později sice ještě čs. úřady Vlachovi neudělily vízum, což ale „Itala“ neodradilo. Sušickému známému psal podrobné dopisy, v nichž líčil, které významné exulanty zná a na jaké významné akce bývá zván (sjezd exilové sociální demokracie, konference SVU, na kterou přijede i samotný Tigrid!). Za těchto okolností StB rozšířila cíl akce „Ital“ i na vytěžení Vlachových bohatých archivů, včetně kartotéky odběratelů někdejšího časopisu *Sklizeň*.

21. prosince 1983 se Antonín Vlach vydal na cestu z Hamburku do Západního Berlína a odtud „za vzorné součinnosti berlínské rezidentury“ do Berlína východního. Zde se setkal s příslušníky StB, předal jim výtisky exilových časopisů, přislíbil další spolupráci, na místě obdržel vstupní vízum a odjel do Československa, kde strávil Štědrý den i Nový rok a kde podstoupil tři další setkání s příslušníky plzeňské StB. Podrobně jim představil své přátele (ze známějších mj. redaktorku Svobodné Evropy Olgu Kopeckou, redaktora a prozaika Jaroslava Strnada, novináře Jiřího Loewyho a Mirka Janečka, dále Zdeňka Mastníka, Anastáze Opaska a jiné). A přijal první úkol: charakteristiky vytipovaných osob sepsat a některé z nich navštívit v Mnichově. Na náklady spojené s cestou obdržel zálohu ve výši 300 DM (ABS, sv. 10899/727: 78). Nutno podotknout, že Antonínův syn o otcově návštěvě v republice neměl ani tušení – a bylo to jeho štěstí. Aby totiž Antonín vyvrátil obavy StB z možné dekonspirace uvnitř rodiny, vysvětlil soudruhům, že jeho syn je hamižný, jak se ukázalo při setkání v Hamburku, a že se s ním dále nehodlá jakkoli stýkat. 28. března 1984 se pracovníci plzeňské StB sešli a hodnotili průběh akce. Ocenili Vlachovy „rozdědné možnosti“ a naplánovali další postup. Vlach v Hamburku obnoví časopis *Sklizeň*, který posléze předá mladšímu a spolehlivému soudruhu, tč. zdánlivě v exilu. Od Státní bezpečnosti převezme magnetofon, na který bude nahrávat veškeré své telefonní hovory s emigranty, a naopak jí předá svůj archiv. A nakonec: „Při dobře splněných úkolech zaměřit rozpracování tak, aby Ital přímo verboval vybrané typy, event. připravit verbovku bez oboustranné rozšířivky“ (ABS, sv. 10899/727: 107).

Dalším plánům plzeňské StB a další kompromitaci Antonína Vlacha zabránila pražská StB. Vedení 80. odboru 1. správy StB usoudilo, že

Antonín zejména vzhledem ke svému věku nebude zpravodajsky využitelný a doporučilo soustředit zájem plzeňských kolegů výhradně na jeho archiv. „Ital“ ještě pro StB sepsal detailní rozbor situace českého exilu v různých organizacích a v různých zemích světa, charakteristiky osob, které StB zajímaly, včetně jejich soukromých adres (ABS, sv. 10899/727: 143–152). Tím vše skončilo, Antonínův spis byl uložen do archivu.

Když jsem psal a chystal k vydání knížku o literárním životě poúnorového exilu, neměl jsem tyto informace k dispozici a do citovaných archiválií nahlédl až v době prvních korektur. Chvilí jsem zvažoval, jak postupovat. Pak jsem si uvědomil, že navzdory všem nově zjištěným faktům moje knížka *nelže*. Tu neuvěřitelnou práci pro českou literaturu, o níž v knize píšu, Vlach v padesátých letech skutečně vykonal, byť je to jen jedna část obrazu jeho osobnosti. Osobnosti snaživého, průměrně nadaného publicisty, který věří, že je vyvolen vychovávat a vzdělávat národ. To, co v této osobě spojuje nacistického kolaboranta s obětavým exulantem, je osvětářství. Idea, v jejímž jménu se osvěta koná, však není rozhodující. Vlachovi chybí vzdělání, chybí mu odhad, je v něm cosi amorálního. Chce být prospěšný, chce být úspěšný, ale je nejistý. Potřebuje se přimknout k nějaké ideji, k nějaké organizaci, k nějaké síle, k nějaké autoritě. Jednou se přidá k nacistům, podruhé k prchalovcům, potřetí k rojalistům a nakonec si nechá vysvědčení o své prospěšnosti vystavit od Státní bezpečnosti. Avšak i ona se ho nakonec zřekne.

Další pokračování už tento příběh „pana Kopfrkingla“ nemá. Aspoň o něm nevím...

Prameny

ABS

Archiv bezpečnostních složek, Praha. Svazky č. 10899/727; č. 65335 MV; č. 44–1–113/313; č. 301–91–1/1–71; č. 301–90–4/26–172

ČSDS

Československé dokumentační středisko, Praha. Fond Antonín Vlach.

Literatura

BRABEC, Jiří – HÁJEK, Igor (red.)

1982 „Robert Vlach“, in iidem: *Slovník českých spisovatelů* (Toronto: Sixty-Eight Publishers), s. 492–493

PŘIBÁŇ, Michal

2008 *Prvních dvacet let. Kulturní rada a další kapitoly z dějin literárního exilu 1948–1968* (Brno: Host)

VLACH, Antonín (ed.)

1956 *Čas stavění. Anthologie. Básně českých exulantů* (Wien: Bohemica Viennensia)

VRÁNA, Karel

1970 „Nad časem domčřeným“, in Robert Vlach: *Labyrint a jiné básně z pozůstatosti* (Roma: Křesťanská akademie), s. 35–59

The three lives of a selfless confident – the story of Antonín Vlach, publisher in exile

This study deals with the life story of Antonín Vlach (1905–1997), a remarkable, but also controversial, personality on the Czech anti-communist exile literary scene 1948–1968. The author aims to enhance and complete Vlach's portrait which he sketched in his book *Prvních dvacet let* (The First Twenty Years, 2008), mapping the development of the literary monthly *Sklizeň* (The Harvest), published by Antonín Vlach in Hamburg from 1953 to 1969. In the present study, the author comes up with hitherto unpublished facts about Vlach's activities in exile before and after the period of *Sklizeň* and tries to rectify inaccuracies and mystifications published about Antonín Vlach in exile periodicals at various times; he gives evidence of Vlach's collaboration with the Nazis during the Protectorate (1939–1945) and also of his attempt to cooperate with the communist secret police in 1983.

Keywords

Czech literary exile, literary monthly *Sklizeň* (The Harvest), collaboration, Antonín Vlach